

Patrimoni

Cent anys d'Agustí Bartlett: l'arquitecte que va modernitzar Tortosa

La Demarcació de l'Ebre del Col·legi d'Arquitectes recupera la seua figura, que ha sigut menystinguda durant dècades

Bartlett amb un ciclista al velòdrom dissenyat per ell mateix als anys 50. FOTO: DAUFI

El Mercat del peix, obra emblemàtica de Bartlett. FOTO: JOAN REVILLAS

MARINA PALLÁS CATURLA
TORTOSA

El mercat del peix, el velòdrom, el Col·legi Teresià... Per tota Tortosa hi ha un extens llegat arquitectònic seu, però, com passa amb molts arquitectes, sense que el seu nom transcendeixi. Les ciutats estan plenes d'obres que semblen ja invisibles als ulls acostumats a certs paisatges urbans. El seu nom és Agustí Bartlett Zaldívar i va ser el responsable de modernitzar Tortosa. Ara, la Demarcació de l'Ebre del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC) celebra l'efemèride del centenari del nomenament de Bartlett com a arquitecte municipal de Tortosa i arrenca tot un any d'activitats i de recerca al voltant de la seua figura.

Agustí Bartlett Zaldívar va néixer a la població cubana de Santa Maria del Puerto Príncipe el 1892. Amb la Guerra de Cuba la família va marxar a Barcelona, on Agustí va estudiar la carrera d'Arquitectura. A Tortosa arribaria la tardor del 1923, per cobrir la plaça vacante que va deixar l'arquitecte Pau Monguío Segura. Va presentar convocatòria i es convertiria en l'arquitecte municipal de Tortosa el gener de 1924. Una dedicació que duraria quasi quaranta anys.

Però si és important destacar el paper de Bartlett a Tortosa és per ser el responsable de modernitzar la ciutat. L'anàlisi de la seua producció professional testimonia la pròpia evolució urbana de Tortosa: «El viu la dictadura de Primo de Rivera, la segona República, la Guerra Civil, la postguerra... A través d'ell podem estudiar tota una evolució», explica al *Diari* l'arquitecte i responsable de l'Arxiu del COAC, Antoni López Dauí, qui

L'anàlisi de les seues obres testimonia la pròpia evolució urbana de Tortosa

també en dedica un esplèndid text al seu llibre *Escrits a una ciutat ben murada*. «Bartlett va implantar el racionalisme, va ser un canvi de paradigma. Les seues primeres propostes són de llenguatge modern i racionalista, que coincideix amb l'etapa republicana. El racionalisme està caracteritzat per l'absència de decoració i per la volumetria. Després, tornaria a ser més noucentista, o d'arquitectura tradicional, i finalment té un estil propi».

El Mercat del peix de Tortosa és l'obra més representativa del corrent racionalista. El mercat fins i tot inclou l'escut republicà de la ciutat de Tortosa, que encara es manté. Precisament fa uns dies la Fundació Docomomo Ibèric va inaugurar la placa que distingeix l'antic Mercat del peix de Tortosa com a edifici urbanístic d'interès dintre del corrent racionalista de l'estat espanyol. «També en praxis urbanística va alinear carrers i va proposar urbanitzacions diferents. A Ferreries, proposa baixa densitat de cases amb pati davant i darrera, la ciutat jardí que es diu, però finalment no es van fer», apunta López Dauí.

Tortosa va ser front de guerra durant nou mesos i la ciutat va quedar devastada. Seria Bartlett qui refaria la ciutat després de la contesa, fent-se càrrec de les primeres operacions de desrunament, abans de les actuacions de Regiones Devastadas. També dissenyaria refugis aeris per por a bombardejos dels aliats.

Bartlett també va estar molt implicat en la vida social tortosina. Va ser membre de la junta directiva de l'Ateneu i president del Club de Rem (1952-54), entitat per a la qual en va projectar, l'any 1953, l'edifici de la seua social. També cal

destacar la seua vessant pedagògica com a professor de tecnologia de la construcció i director de l'Escola de Maestria Industrial i director de l'Escola d'Arts i Oficis Artístics. Així mateix va portar a terme nombroses conferències i articles sobre la transformació urbana de Tortosa i sobre higiene i salubritat. Fins i tot faria una proposta per al polèmic monument de la Batalla de l'Ebre del ritu, finalment descartat. Viví al Passeig

Va ser Bartlett qui després de la Guerra Civil va refer la ciutat, totalment devastada

de l'Ebre de Ferreries, en un petit xalet que fins fa un temps acollia un restaurant. Estiujava a l'Ampolla: va construir-se un xalet davant la cala que, amb el temps, es convertiria en «la platja de l'arquitecte». Va ser arquitecte municipal de Tortosa fins a l'any 1962 i va viure els seus darrers anys a Barcelona on moriria l'any 1970 sense descendència.

Ara la delegació ebrenca del COAC inicia tot un any dedicat a Bartlett, desconegut i amb tantes

facetes d'interès. Sota el lema «Bartlett, l'arquitecte municipal», es vol investigar i recuperar la seua figura, que ha sigut incòmoda i menystinguda fins avui perquè va ser cap de la Falange a Tortosa, si bé estudien si va ser per conviccions ideològiques o més aviat impel·lit pel context del moment. D'altra banda, també es busca reconèixer el paper dels arquitectes municipals de la ciutat, sovint invisibilitzats.

«Estem fent recerca amb persones que van conèixer Bartlett, i estem en contacte amb la seua família, per recollir més informació. Hi hem volgut dedicar tot un «Any Bartlett», ja que la seua figura ha estat menystinguda. Hem de posar en valor tota la seua obra», explica el secretari de la demarcació ebrenca del COAC, Enric Roig.

Així, aquesta tardor ja se li va dedicar l'Arquivolta, amb una ruta pels diferents edificis i cases que va dissenyar i es va convidar antics arquitectes municipals de Tortosa a l'acte d'instal·lació de la placa de la Fundació Docomomo Ibèric al Mercat del peix.

El secretari Roig avança que durant el 2024 se celebraran noves conferències i una exposició fotogràfica. També es planteja l'elaboració d'un llibre.